

naam: Wim de Wild
traject: Kootwijksche Veld,
Heidestein, Hindersteyn
regio: Veluwe, Utrechtse
Heuvelrug
soorten: levendbarende hagedis,
zandhagedis, hazelworm,
adder, gladde slang,
ringslang
sinds: 2002 (Heidestein, de overige
pas in 2003)

Monitoor je voor je plezier?

Ja.

*Wat fascineert je aan het traject of de
soorten?*

Ik kom zowel in vochtige
heideslenken en droge heiden, als in
vochtig agrarisch gebied; deze
afwisseling is leuk. Ik vind alle
reptielen interessant; het leukst is het
wanneer je een soort op een plek
tegenkomt waar je hem niet zo snel
verwacht.

*Is er iets veranderd tijdens de periode
dat je monitoort betreffende het
aantal dieren?*

Dat weet ik niet; ik loop nog maar
twee jaar.

*Is er iets veranderd betreffende het
traject?*

Op Heidestein is een gedeelte van het
traject afgebrand; erg tragisch want
het heideveld is al niet zo groot.

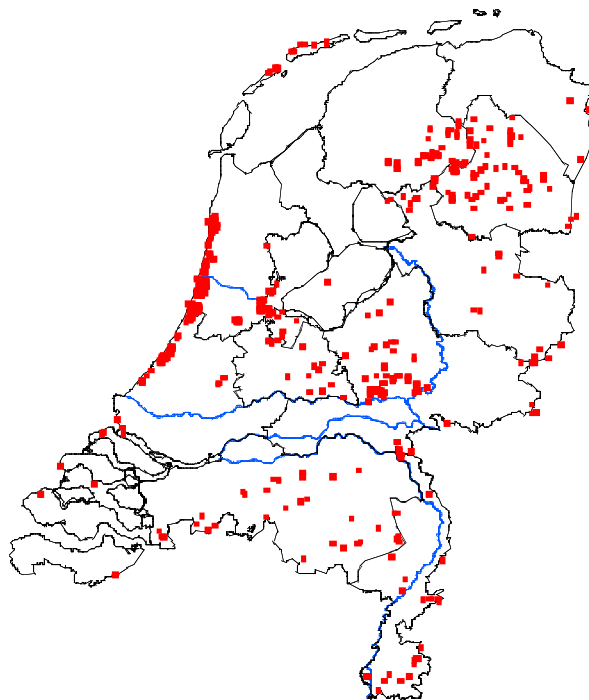
*Hoe zie je de toekomst van jouw
traject en je eigen rol daarin?*

Heidestein zal dit jaar worden
vergroot (dmv boskap). In de regio
Kootwijk ontstaat meer bewustzijn
voor het welzijn van reptielen; als
men van plan is iets te gaan beheren,
word ik vaak gevraagd wat ik er van
vind. Ik vind het mooi dat ik op deze
manier iets kan bijdragen
aan een reptiel-vriendelijk beheer.

*Heb je nog een tip voor andere
monitoorders?*

Langzaam lopen en diverse
weerstypen, seizoenen en tijdstippen
(v.d. dag) uitproberen. Bij een graad
of 17 met een bewolking en een
beetje zon kun je met name
hazelwormen en gladde slangen
scoren. Voor deze soorten ga ik
speciaal met dit soort omstandigheden
op pad.

*Kaart 2. Eind 2003, het
meetnet is nu ± 400
trajecten groot. De
trajecten liggen mooi
verspreid over
reptielenleefgebied.
Bijna overal waar
reptielen leven worden
ze ook gemonitord.
De bezetting in de
noordelijke kern,
Friesland (inclusief de
Waddeneilanden) &
Drenthe is
indrukwekkend. Ook de
duinen in ZH en NH en
de regio A'dam zijn
dicht bezet.*

Uit de pilot bleek dat
het tellen van reptielen volgens
vastgelegde routes een haalbare
methode is voor in ieder geval
vier van de zeven inheemse
soorten: de ringslang, adder,
zandhagedis en levendbarende
hagedis. Dat wil dus zeggen dat,
als iemand - serieus en jaarlijks -
een locatie onderzoekt, en daar
bijvoorbeeld adders telt, en hij of
zij doet dat systematisch, dat de
gegevens dan bruikbaar zijn om
aan te geven of de adder ter
plekke voor- of achteruit gaat,
dan wel stabiel blijft. En, als je
dat op genoeg locaties doet, dat
je dan een beeld krijgt van de
landelijke trend van de adder. We

waren zeer verheugd over dat
resultaat. Wij niet alleen, het
leverde financieel en inhoudelijk
support op van het Centraal
Bureau voor de Statistiek en
vervolgens ook van het Ministerie
van LNV voor een officiële
doorstart!

In 1994 begonnen we dus echt en
onder de vlag van RAVON als
Werkgroep Monitoring met het
Meetnet Reptielen.

Inmiddels staat de teller op een
totaal van ongeveer 400 trajecten
die meedoen aan de trend analyses
(Kaart 2). En het houdt niet op,
jaarlijks komen er nieuwe trajecten
bij. Het is niet meer te stuiten!

VAN 80 NAAR 400 TRAJECTEN TIEN JAAR WERKEN AAN KWALITEIT

Als we de situatie van het
Meetnet Anno 1994 en Anno
2003 vergelijken (Kaart 1 en
Kaart 2) zien we twee grote
verschillen:

1. *Het aantal trajecten is zeer
sterk gegroeid.* Dat moest ook.

Om betrouwbare trends te krijgen
moet er op voldoende trajecten
geteld worden. Voor hazelworm en
gladde slang was dat aanvankelijk
een probleem, die werden op
onvoldoende plekken
waargenomen. Voor de
muurhagedis die alleen maar in en

bij Maastricht voorkomt is de oplossing gevonden in een andere wijze van monitoren: op de enkele trajecten worden de hagedissen integraal geteld.

2. Goede spreiding van de trajecten over reptielengebieden in Nederland. Het is belangrijk dat een soort in al zijn leefgebieden gevolgd wordt. Hoewel het streven is om een Ecologische Hoofdstructuur te

realiseren waarbij alle leefgebieden met elkaar verbonden zijn, hebben we voor bijna alle soorten voorlopig nog te maken met onderling gescheiden leefgebieden binnen de contouren van ons land. De adders in Friesland/Drenthe hebben geen contact met adders van de Veluwe. Zandhagedissen in de kustduinen leven al heel lang geïsoleerd van zandhagedissen op de

Waddeneilanden en van zandhagedissen op heidegebieden van de Hoge Zandgronden, enzovoorts.

Het is heel goed mogelijk dat gescheiden populaties verschillende trends ontwikkelen. Naast landelijke trends willen we dan ook regionale trends kunnen berekenen. Voor een aantal soorten (zandhagedis, levendbarende hagedis, ringslang, adder) is dat nu al mogelijk.

NAAR BETROUWBARE TRENDS – AANPASSINGEN IN DE METHODIEK

Gerard Smit

bijschatten -

Het Meetnet is een dynamisch geheel. Jaarlijks worden nieuwe trajecten aangemeld of worden trajecten niet meer gevolgd omdat men verhuist of om andere redenen. Voor deze oude trajecten vinden we soms nieuwe waarnemers en soms niet. Een aantal trajecten is daardoor slechts tijdelijk onderzocht. Alle trajecten, of ze nu 3 jaar of 10 jaar zijn gevolgd, tellen mee voor het berekenen van trends. De door het CBS gebruikte software voor trendberekeningen (TRIM) houdt rekening met deze zogenaamde 'gaten' in waarnemingsreeksen. De ontbrekende jaren worden

bijgeschat. Alleen als een traject voor reptielen voorgoed verloren is gegaan worden de aantallen voor de volgende jaren op nul gesteld. Om deze reden houden we voor elk traject bij wat de reden van starten of stoppen is.

wisselen van waarnemer

De trends geven de *relatieve* ontwikkeling weer. Voor elk traject wordt het gemiddeld aantal in het voorjaar waargenomen dieren in het eerste jaar op 100 gesteld (geïndexeerd). Stel dat het eerste jaar gemiddeld 10 dieren zijn gezien (index 100), dan levert een gemiddeld aantal van 12 dieren in het volgende jaar voor dit traject een index van 120 op.

Het toevoegen van nieuwe trajecten waar opvallend veel of juist nauwelijks dieren worden gezien heeft geen invloed op de landelijke indexen. Bij het meetnet gaat het om veranderingen en niet om absolute aantallen. Trajecten die worden overgenomen door een waarnemer die anders kijkt dan zijn voorganger en daardoor meer of juist minder dieren ziet, die trajecten krijgen dan een nieuw nummer. Hiermee wordt voorkomen dat waarnemerswisselingen effect hebben op de trend.

corrigeren voor over- en onderbemonstering

Het Meetnet heeft trajecten in alle regio's waar reptielen voorkomen. De aantallen trajecten zijn echter niet gelijkmatig over de regio's verdeeld. Sommige regio's zijn oververtegenwoordigd, terwijl in andere regio's weer relatief weinig trajecten liggen. Als we de landelijke trends berekenen zullen we hiervoor moeten corrigeren. Hoe dit werkt laten we zien met de zandhagedis als voorbeeld. In de duinen liggen 108 trajecten, in het binnenland liggen minder dan de helft van het aantal duintrajecten, namelijk 52.

Index (1994 = 100)

Figuur 1: Landelijke index zandhagedis

